

A történész életei

Alain BOUREAU: Histoires d'un historien: Kantorowicz.

Gallimard. Paris, 1990.

(L'Un et l'Autre)

A nyolcvanas években sorra jelentek meg a nagy párizsi kiadóknál Ernst Kantorowicz műveinek francia fordításai¹. A francia közönség ekkor fedezte fel az 1963-ban az Egyesült Államokban elhunyt német emigráns történész olyan munkáit, mint a II. Frigyes német-római császárról írott életrajz, illetve a középkori királyok két-testűségét tárgyaló esszé. Valószínűleg ezek sikere indította arra Kantorowicz legnagyobb franciaországi kiadóját, a Gallimard-t és Alain Boureau történészt², hogy – mintegy folytatva a már megkezdett sorozatot – megjelentessék Kantorowicz életrajzát.

Boureau rendkívül nehéz feladatra vállalkozott, amikor hozzákezdett az életrajz megírásához, hiszen Kantorowicztól történeti munkáin kívül semmi sem maradt ránk; végrendeletében ugyanis minden személyes iratának és fellejegyzésének megsemmisítését kérte. Többek között ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy Boureau munkája nem is annyira a szó hagyományos értelmében vett életrajz (egy magányosan kutató, politikai szerepet igazán nem vállaló történész esetében talán nem is lenne ez szerencsés), mint inkább egyfajta történelmi esszé. Esszé, melynek tárgya Kantorowicz, az ember, valamint az a kor is, melyben ez az ember él és alkot.

Mitől és hogyan lesz valakiből történész? Milyen társadalmi-politikai tényezők határozzák meg a múlt felé fordulást? Ezek a kérdések rejtőzködnek Boureau mondatai mögött, s ezekre a kérdésekre próbál meg választ adni művében Kantorowicz szellemi életútjának végigkövetésével.

Kantorowicznak a történelemhez és a történelmen át vezető útja ugyanis nem mindennapi: gimnáziumot végez, majd 19 évesen Hamburgba megy az

első világháború előestéjén, kereskedelmi gyakorlatra. Várható életútja ekkor egyértelműnek tűnik: családjá poznani likörgyárában fog dolgozni alkalmazottként. A háború kitörésekor azonban jelentkezik önkéntesnek, harcol Verdunnél (a front másik oldalán ott van Marc Bloch is!), majd keleten; részt vesz a Bagdadbahn építésében. 1918-ban Berlinben találjuk: híradós-képzésben részesül, s eközben – 23 évesen – beiratkozik a Friedrich Wilhelm Egyetem filozófia szakára. A fegyverszünet és forradalom azonban félbeszakítja tanulmányait: a „porosz haza” védelmében ismét fegyvert fog, ezúttal a spartakisták, majd a Münchener Tanácsköztársaság ellen. Közben – három hónapig – politikai gazdaságtant hallgat Münchenben. 1919 őszén Heidelbergbe megy. Itt már történészhallgató; tanulmányait 1921-ben a mohamedán kézműves-szerveződésekről írt tézissel zárja le. Közben tagja lesz Stefan George költő körének, mely, úgy tűnik, döntő befolyást gyakorol rá; a kör „hivatalos” programjának részét alkotja a Frigyes-kultusz, s ebben részt vesz Kantorowicz is: 1924-ben elzarándokolnak Palermóba, ahol a fiatal történész egy kis koronát helyez II. Frigyes sírjára; ez idő tájt kezdi el írni a császárról szóló életrajzot is. A mű 1927-ben jelent meg, (eredeti címe: Friedrich der Zweite), s szerzőjét egycsapásra kiemelte az ismeretlenség-ből, egyúttal azonban számos támadás célpontjává is tette. Amikor kutatásainak bizonyítékául 1931-ben kiadta az életrajz kizárólag jegyzeteket tartalmazó második kötetét, működésének elismeréseképpen a frankfurti egyetem közép-kor történeti tanszékének címzetes tanárává, majd vezetőjévé nevezik ki. Hitler hatalomra jutása és a zsidók számára a közfunkciók viselését megtiltó törvények után vissza kell vonulnia; az események ellenére azonban csak 1938-ban, a Kristályéjszaka hatására emigrál: előbb Oxfordba, majd 1939-ben Kali-

forniába, Berkeley egyetemére megy. Innen 1951-ben, miután megtagadja a kommunistaellenes hűségeskü letételét, Princetonba távozik, s 1963-ban bekövetkező haláláig az Institute for Advanced Study munkatársa lesz. Már itt publikálja 1957-ben A király két-teste című, mérföldkövet jelentő értekezését (eredeti címe: The King's Two Bodies).

Ezzel az életúttal Boureau rögtön két embert tár elénk: egy 1927 előtti és egy 1927 utáni. Kantorowicz életében ugyanis 1927 mindenképpen fordulópont, hiszen ettől kezdve számít történésznek, független és a külvilág által is figyelemre méltott személyiséggnek. A két korszak eseményeinek, a Poznanból származó fiatalember Verduntól Kisázsiaiáig nyúló, majd németországi helyváltoztatásainak, a poznani zsidóság és Porosz-Lengyelország történetének, a „porosz hazafiság” jellegzetességeinek, a McCarthy-bizottság működésének és a kommunistaellenes eskü körüli bonyodalmaknak a leírása éppen ezért fontos: Kantorowicz személyes visszaemlékezéseinek már említett hiánya miatt ugyanis ezek képezik annak a vizsgálódásnak a kiindulási alapját, melynek célja Kantorowicz élete mozgatórugóinak feltárása és magyarázata. A szerző indokokat próbál keresni Kantorowicz 1914–1919 közötti harci buzgalmára és konzervatív-reakciós viselkedésére csakúgy, mint arra, miért maradt egészen 1938-ig Németországban, holott sorstársai már az évtized első felében emigráltak. Miért tagadta meg 1949-ben a kommunistaellenes esküt?

Megemlíthetjük itt Poroszország hazaként való tiszteletét, ennek a hazának az egyénre telepedését, ifjonti hévét, gazdag polgári származását, az antiszemitizmus rövid ideig tartó hevességét és az azt követő békés időszak tartósságát sugalló zsidó tudatot; később, a II. világháború folyamán és az azt követő években egyfajta belső humanitást vagy éppen az egyetemet a világi hívságoktól és kötelezettségektől mentes kasztnak tekintő felfogást.

A személyes életút bemutatása azon-

ban csak egy a Boureau könyvén végighúzódnó szálak közül: megpróbálja párhuzamosan rekonstruálni az embert és a történészt. Kantorowicznál pedig egzisztencia és alkotás szinte teljes egységbe forrt; a négy egyetemen is tanító tudós nemcsak magánéletében *solitarius*: neve nem oktatóként ismert, egyik történetírói iskolához vagy irányzathoz sem tartozott, s bár tekintélye – első sorban az Egyesült Államokban – igen nagy volt, tanítványainak köre szűk maradt. Meg lehet találni a párhuzamot az egyes művek és Kantorowicz élete között is. Kantorowicz ugyanúgy az ismeretlenből lesz korszakos jelentőségű történész – írja Boureau –, ahogy Frigyes szinte a semmiből lett német-római császár. A király két-testűségéről írott munka pedig nem csupán az uralkodók kettős természetéről szól, hanem tükrözi Kantorowicz kettős kötődését is: egyrészt az 1918 előtti „porosz hazához”, másrészt az emberi léthez, a humanitáshoz. Jelen van a motívumok között a XX. század Németországa is: a II. Frigyesről szóló életrajz elkészítésének ideje egybeesik Stefan George körének és tulajdonképpen egész Németországnak a szuverén, enigmatikus uralkodót magasztaló kultuszával; a „rejtőzködő Németország” legendája, valamint az egyénnek a kollektív identitás forrása-ként történő kezelése is a kor jellegzetessége.

Ezen párhuzamok mellett – és velük együtt – kutató olvasónapló is ez az életrajz. Boureau értelmezi és feldolgozza Kantorowicz rendkívül változatos témaválasztású műveit, igyekszik azokat továbbgondolni, a történész által bevezetett fogalmak (két-test, politikai teológia, királyi metafora, jogi fikció) történetét, hátterét és jelentését feltárni. Tulajdonképpen ezzel lesz teljes az életrajz, hiszen művek nélkül lehetetlen a szerző bemutatása. A különböző fejezetek címei is ezt az olvasónapló-jelleget erősítik: mintegy jelezve a királyok két-testűségéről írott munka fontosságát és a biográfia készítőjére gyakorolt hatását, a legelső kivételével valamennyiben

megtalálható a „test” (fr. corps) szó (E. K. emlékművének megtekintése; Rejtőzködő test; Beilleszkedés – fr. incorporation; Elveszett test; Idegen test; Kettős test.)

Boureau végig kitart azon megállapítás mellett, hogy – a tanítványai által készített nekrológban állítottakkal ellentétben – Kantorowicz sohasem készült tudatosan középkorásznak, s szinte véletlenül lett elismert kutató. Nem nevezhető autodidaktának sem, mivel felkészültsége, módszereinek alapossága és a biztonság, amellyel témáihoz nyúl, kizárják ezt. Inkább olyan – XX. századi ember, aki számára az uralkodás középkori intézményének, s eme uralkodás nyelvi jegyeinek vizsgálata kitűnő ürügyet szolgáltatott a – XX. századi – politikai hatalom eredetének és eredőinek feltárására. Ebből következik Boureau könyvének tulajdonképpeni zárógondolata is: „Kantorowicz egyszerre gondolkodik középkorban és a saját korában.”

A néhol szinte „régészeti” módszerekkel dolgozó Boureau, úgy tűnik, elérte célkitűzését: sikerült megismertetni a publikumot E. K. pályafutásának mi-kéntjével és miértjével, lehozni a földre

a tudós mítoszát, s – nem utolsósorban – kedvet csinálni a középkor Kantorowicz művein keresztül történő tanulmányozásához.³

Szász Géza

Jegyzetek

1. Ernst Kantorowicz francia fordításban létező munkái: *L'empereur Frédéric II. (II. Frigyes császár élete)*. Gallimard. Paris, 1987.; *Les deux corps du roi. Essai sur la théologie politique au Moyen Age* (A király két-teste. Értekezés a középkor politikai teológiájáról). Gallimard. Paris, 1989.; *Mourir pour la patrie et autres textes* (Életünket a hazáért! és egyéb tanulmányok). P. U. F. Paris, 1984.; *La royauté médiévale sous l'impact d'une conception scientifique du droit* (A tudományos jogszemlélet hatása a középkori királyságra). Philosophie, 20. köt. (1988 ősz).
2. Megjelent munkái: *La Légende dorée. Le système narratif de Jacques de Voragine* (Legenda Aurea. Jacques de Voragine narratív rendszere). Le Cerf. 1984.; *L'aigle. Chronique politique d'un emblème* (A sas. Egy jelkép politikai krónikája). Le Cerf. 1985.; *La papesse Jeanne* (Jeanne papissza). Aubier. 1988.; *Le simple corps du roi. L'impossible sacralité des souverains français. XV(e)–XVIII(e) siècle* (A király egy-teste: miért nem lehettek szentek a XV–XVIII. századi francia uralkodók?). Les Editions de Paris. 1988.
3. Ld. még Joris, André ismertetését: *Le Moyen Age* 1933. (XCIX) no. 1. 137–139.

Kötetünk szerzői

- Anderle Ádám**
történész JATE, Szeged
-
- L. Bozai Zsuzsa**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
-
- Czoch Gábor**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
-
- Deák Ágnes**
történész JATE, Szeged
-
- Gángó Gábor**
tudományos ösztöndíjas MTA
Irodalomtudományi Intézet,
Budapest
-
- Sandra Harding**
egyetemi tanár University of
California, Los Angeles
-
- Karsai László**
történész MTA
Történettudományi Intézet,
Budapest
-
- Joan Kelly-Gadol**
-
- Molnár Edit Katalin**
egyetemi oktató JATE, Szeged
- Nagy Edit**
filozófiatörténész Juhász Gyula
Tanárképző Főiskola,
Szeged
-
- Sebők Ferenc**
történész JATE, Szeged
-
- Soós István**
történész MTA
Történettudományi Intézet,
Budapest
-
- Szabó Gábor**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest
-
- Szász Géza**
történész JATE, Szeged
-
- Szécsi Gábor**
tudományos ösztöndíjas MTA
Filozófiai Intézet,
Budapest
-
- Tomka Béla**
történész JATE, Szeged
-
- Zsinka László**
tudományos ösztöndíjas ELTE,
Budapest

INHALT

Studien

GÁBOR SZÉCSI Grundlagen der historischen Erkenntnis	5
FERENC SEBŐK Die Erforschung der Ständeordnung der Jagellonen-Zeit zwischen den beiden Weltkriegen	27
ISTVÁN SOÓS Versuch zur Bildung einer ungarischsprachigen Urkundenlehre (<i>István Horvát und Martin Schwartzner</i>)	44
BÉLA TOMKA Von den Totalitarismustheorien bis zur „neuen Gesellschaftsgeschichte“. <i>Akzentveränderungen in der Bewertung des Dritten Reiches</i>	92

Workshop

GÁBOR CZOCH – GÁBOR SZABÓ – LÁSZLÓ ZSINKA Veränderungen im ungarischen Siedlungssystem, 1784–1910	113
---	-----

Theorie und Methode

Feminismus und Geschichtsschreibung. <i>Gespräch mit Susan Arpad</i>	134
JOAN KELLY-GADOL Gesellschaftliche Bezüge der Geschlechter	139
SANDRA HARDING Epistemologische Fragen	154

Ausblick

AETAS-Umfrage zu Struktur und Institutionen der ungarischen Geschichtsschreibung	165
Geschichtsschreibung in Großbritannien. <i>Gespräch mit R. J. W. Evans,</i> <i>dem Mitredakteur von English Historical Review</i>	213
ÁDÁM ANDERLE Entdeckung oder Holocaust? <i>Bemerkungen zum 500. Jubiläum der Entdeckung Amerikas</i>	218

Beobachter

Frauenstimme

(*Histoire des Femmes en Occident. Sous la direction G. Duby et M. Perrot. 3. XVIe–XVIIe siècle. Sous la direction Natalie Zemon Davis et Arlette Farge. Plon. Paris, 1991.*)

Zsuzsanna L. Bozai 223

Ohne die Zeit und in der Zeit

(*Időben élni. Történeti–szociológiai tanulmányok. Válogatta: Gellériné Lázár Márta. Hermész Könyvek. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1990.*)

Edit Nagy 227

Es gibt weiterhin kein Nachschlagewerk

(*Magyar liberalizmus. Válogatta Tőkész László. Századvég Kiadó. Budapest, 1993.*)

Gábor Gángó 232

Holocaust in Rumänien und in der Slowakei

(*Matatias Carp: Holocaust Romániában 1940–1944. Ford. Takács Ferenc. Primor Kiadó. b. n., 1993.; Sas Andor: A szlovákiai zsidók üldözése 1939–1945. A szöveget gondozta és szerkesztette Csanda Gábor. Kalligram Kiadó. Pozsony, 1993.*)

László Karsai 236

Leben eines Historikers

(*Alain Boureau: Histoires d'un historien: Kantorowicz. Gallimard. Paris, 1990.*)

Géza Szász 243

Unsere Autoren

..... 246

CONTENTS

Studies

GÁBOR SZÉCSI The Foundations of Historical Knowledge	5
FERENC SEBŐK Studying the Jagellonian System of Estates between the two World Wars	27
ISTVÁN SOÓS An Experiment to establish Diplomatics in Hungarian (<i>István Horvát and Martin Schwartzner</i>)	44
BÉLA TOMKA From Theories of Totalitarianism to the „New Social History”. <i>Changing Emphases in the Interpretation of the Third Reich</i>	92

Workshop

GÁBOR CZOCH – GÁBOR SZABÓ – LÁSZLÓ ZSINKA Changes in the System of Hungarian Towns and Settlements between 1784 and 1910	113
---	-----

Theory and Methodology

Feminism and Historiography. <i>Conversation with Susan Arpad</i>	134
JOAN KELLY-GADOL The Social Relation of the Sexes	139
SANDRA HARDING Epistemological Questions	154

Perspective

The Inquiry of AETAS on the Structure and the Institutional System of Hungarian Historiography	165
Historiography in Great Britain. <i>Conversation with R.J.W. Evans,</i> <i>Co-editor of English Historical Review</i>	213
ÁDÁM ANDERLE Discovery or Holocaust? <i>Notes on the 500th Anniversary of the Discovery of America</i>	218

Book Reviews

Women's Voice

(*Histoire des Femmes en Occident. Sous la direction G. Duby et M. Perrot. 3. XVIe–XVIIe siècle. Sous la direction Natalie Zemon Davis et Arlette Farge. Plon. Paris, 1991.*)

Zsuzsanna L. Bozai 223

Within and without Times

(*Időben élni. Történeti–szociológiai tanulmányok. Válogatta: Gellériné Lázár Márta. Hermész Könyvek. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1990.*)

Edit Nagy 227

Still without the definitive Work

(*Magyar liberalizmus. Válogatta Tókéczki László. Századvég Kiadó. Budapest, 1993.*)

Gábor Gángó 232

The Holocaust in Rumania and Slovakia

(*Matatias Carp: Holocaust Romániában 1940–1944. Ford. Takács Ferenc. Primor Kiadó. h. n., 1993.; Sas Andor: A szlovákiai zsidók üldözése 1939–1945. A szöveget gondozta és szerkesztette Csanda Gábor. Kalligram Kiadó. Pozsony, 1993.*)

László Karsai 236

Lives of a Historian

(*Alain Boureau: Histoires d'un historien: Kantorowicz. Gallimard. Paris, 1990.*)

Géza Szász 243

The Authors of this number 246

Rövidesen megjelenik a
Korai magyar történeti lexikon
(9–14. század)

Főszerkesztő: Kristó Gyula

Szerkesztő: Engel Pál és Makk Ferenc

A magyar történettudomány egyik jelentős vállalkozásaként bocsátja közre az Akadémiai Kiadó az 1994 tavaszi könyvhéten a Korai magyar történeti lexikont. Mintegy másfélszáz szerző kb. kétezer szócikkben foglalta össze mindazt az ismeretanyagot, amely a címben jelzett hat évszázad Kárpát-medencei és magyar történetére vonatkozik. A szócikkeket történészek, régészek, irodalom- és művelődéstörténészek, művészettörténészek, néprajzkutatók, nyelvészek, a latin filológia művelői, bizantinológusok, szlavisták, orientalisták, speciális történeti stúdiumok (történeti állattan, orvostörténet stb.) képviselői írták. A szócikkek felölelik a 9. századi Kárpát-medence, a honfoglalás előtti magyarság történetét, valamint a honfoglalástól kezdve a magyarság históriáját a 14. század végéig. Önálló szócikket kapott valamennyi korabeli magyar uralkodó (nagyfejedelem, király), vármegye, püspökség, főesperesség, szerepelnek a lexikonban a fontosabb városok, várak, történeti személyiségek, egyházi intézmények, gazdasági, társadalmi, politikai fogalmak, irodalmi művek, földrajzi helyek. Külön szócikkek tárgyalják a magyarság hat évszázados kapcsolatait mindazon népekkel, amelyekkel ezen hosszú időszak során érintkezésbe került. A szócikkek többségét a források és a tájékoztató szakirodalom felsorolása zárja. Genealógiai táblázatok mutatják be az Árpádok, Anjouk, Babenbergeket, Habsburgok, Piastok, Premyslek, Rurikok leszármazását, lista készült a magyarországi uralkodókon és főtisztségviselőkön (nádor, országbíró stb.) kívül az érsekekről, püspökökről, a fontosabb európai országok uralkodóiról, a római pápákról, sőt még a konstantinápolyi pátriárkákról is. A kötet rendkívül gazdag anyagában való tájékozódást közel félszáz térkép és vonalas ábra segíti elő. A legújabb tudományos eseményeket közlő, ugyanakkor élvezhető, közérthető stílusban íródott lexikon a maga nemében páratlan vállalkozás, és nem hiányozhat egyetlen művelt magyar ember könyvespolcáról sem.

Az AETAS előfizetési felhívása

1994-ben lapunk rendszeres vásárlói számára előnyös előfizetési rendszert vezetünk be.

Az év során négy tematikus szám megjelentetését tervezzük. Ezek egyike a középkori magyar egyházi társadalomról jelentet meg tanulmányokat többek között Györffy György, Kubinyi András, Szovák Kornél tollából. Sor kerül az európai dinasztiák XVIII–XIX. századi történetének egyes kérdéseit vizsgáló szám összeállítására, többek között Diószegi István, Vadász Sándor közreműködésével. Terveink között szerepel külföldi történészek magyar történelemről írt cikkeinek közlése, köztük John Komlos, David F. Good és Susanna Zimmermann egy-egy tanulmányának megjelentetése. Ez évi számaink sorát egy, a XVIII. századi angol–francia történelem témakörére épülő összeállítás zárja.

A folyóirat ára:

éves előfizetőknek számonként 80 Ft
(éves előfizetői díj 320 Ft),

könyvesbolti vásárlóknak 98 Ft,

egy számot megrendelőknek 80 Ft+postaköltség.

A folyóirat megrendelhető a szerkesztőség címén: **AETAS szerkesztőség, 6701 Szeged, Pf. 1179.**

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

* * *

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 320 Ft. A lap ára egy szám megrendelése esetén 80 Ft+postaköltség, könyvesboltban 98 Ft.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Studium Könyvesbolt, Váci utca 22.; Eötvös Könyvesbolt, Kecskeméti u. 2.; Országos Széchényi Könyvtár könyvárusa, Budavári Palota F. ép. Aula; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Századvég Könyvesbolt, V., Veres Pálné u. 4–6.; Pont Könyvesbolt, Mérleg u. 6.; Könyváruház, Rákóczi út 14.; Harang Kiadó és Könyvkereskedés, (Levélcím: 1425. Budapest Pf.: 672.); Értékmentő böngészde: Budapest VIII., Somogyi Béla u. 10. (Tel.: 267-1000), Diszkont bolt és raktár, Budapest, XIII. Váci út 90. (Tel.: 120-0011).

Szeged: Radnóti Könyvesbolt, Tisza Lajos krt. 34.; Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Móra Könyvesbolt, Kárász u. 5.; Egyetemi könyvárus, Egyetem u. 2.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Idegennyelvű Könyvesbolt, Kárász u. 22.

Debrecen: Egyetemi könyvárus, KLTE főépület fsz. Egyetem tér 1.

Eger: Sipotéka Bt., Hatvani kapu tér 8.

Miskolc: Két Könyvész Kft., Miskolc-Egyetemváros.

Pécs: Szövegbolt, Ifjúság u. 6.; Egyetemi Könyvesbolt, Mátyás király u.

Szombathely: Savaria Könyvesbolt, Mártírok tere 1.

* * *

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179.

A szerkesztőség titkára: Aradi Zsuzsanna

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Szedés: Délmagyarország Könyv- és Lapkiadó Kft.

Nyomás: NPI, Szeged

Technikai szerkesztő: Nyerges Zsolt

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

ISSN 0237-7934

A közelmúlt politikai fordulata és eseményei a tudományos kutatás intézményrendszerét is kimozdították vagy kimozdítani látszottak korábbi merevségéből. A változás lehetősége érinti a történész szakmai közélet alapintézményeit is: az Akadémia, a kutató és a felsőoktatási intézmények mindmáig saját pozíciójuk és feladatuk újra fogalmazására törekcszenek. Ez indította az AETA-t arra, hogy áttekintést adjon arról, mikén látják maguk a történészek a kívánatos fejlődési irányt: a történész szakmai és közéleti szervezetek, fórumok közül melyek azok, amelyek erősödése várható és kívánatos, milyen lehetőségeket nyújt a jelenlegi intézményrendszer tudományos iskolák kialakulásához, irányzatok létrejöttéhez, milyen szervezeti formákon keresztül érhetik el a történészek a legjobb eredményeket és hogyan közvetíthetik ezeket legoptimálisabban a tágabb közvélemény felé.

Úgy gondoltuk, a célunknak leginkább megfelelő forma a körkérdés, amelynek folyóiratunkban már bizonyos hagyományai is vannak.

(Az AETA körkérdésére érkezett válaszokat számunk 165–212. oldalán olvashatják)